

Історичні, філософські, правові й кадрові проблеми фізичної культури

УДК 796.01

*Алі Абдулкарім Джасім Аль-Убайді,
Антон Литвинець*

Розвиток футболу в Іраку

Львівський державний університет фізичної культури (м. Львів)

Постановка наукової проблеми та її значення. Розвиток фізичного виховання й спорту в Іраку має специфічні особливості, пов'язані із соціальними, культурними, політичними, економічними, кліматично-географічними властивостями країни [1]. Ці події природно вплинули на розвиток футболу, який в останні десятиліття займає одне з ключових соціально значущих місць в ієрархії сучасного іракського суспільства. Збірна Іраку з футболу – учасник ігор Олімпіад у Москві, Лос-Анджелесі та Сеулі; учасник чемпіонату світу (1986); переможець Азіатських ігор (1982), Кубка Арабських націй (1979, 1984, 1988), Панарабських ігор (1985). Водночас на розвиток футболу впливали чинники, які, як правило, не стосувалися природного розвитку виду спорту. Після війни в Перській затоці Ірак усунуто від участі в Азіатських іграх і більшості змагань арабського футболу. До 1996 р. збірна Іраку займала 139 позицію в рейтингу ФІФА, найнижчу у своїй історії [6].

Після повернення в систему міжнародного футболу команда Іраку продовжила участь у міжнародних турнірах із хорошими результатами. У 1996, 2000, 2004 і 2011 рр. збірна Іраку досягла чвертьфіналу Кубка Азії з футболу. У 2004 р. команда посіли четверте місце на іграх XXVIII Олімпіади в Афінах, у 2005 р. збірна цієї країни виграла золоті медалі Західноазіатських ігор, а у 2006 р. здобула срібні медалі на Азіатських іграх. У результаті перемоги на Кубку Азії (2007) збірна Іраку взяла участь у розігравші Кубка конфедерацій у ПАР (2009) [6]. Очевидно, що успіхи іракського футболу отримали не тільки суспільну увагу, а й необхідність розвитку цього явища державними та громадськими організаціями країни. Для цього в Іраку склались організаційні умови, де Ірак зумів зберегти структуру організації й управління футболом у країні [1]. Ураховуючи ситуацію в державі, збереження загальноіракського футбольного турніру було одним із ключових чинників збереження системи футболу в країні.

Ці факти передбачають вивчення особливостей розвитку футболу в Іраку як важливого засобу фізичного виховання та спорту й соціально значущого суспільного явища в країні.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Аналіз наукової літератури стосовно системи фізичного виховання й спорту в Іраку засвідчив значне зацікавлення цією проблематикою. Низка фахівців (Ахмед Джавад Кадом, 1986; В. В. Лутков, 1994; М. Ш. Абдельмунем, 2004; Аль Баттауй Газван, 2015), які розглядали цю тематику, акцентували увагу на соціально-педагогічних основах фізичного виховання та спорту в Іраку, фізкультурно-спортивній діяльності студентів у ВНЗ Іраку, історії розвитку фізичної культури тощо. Значне місце в наукових працях (М. Б. Мухамед, М. К. Ахмед Абдель-Шун, М. І. Хамаджа; Джассим Рана Абдальссатар Джассим) приділено проблемам збереження здоров'я й формуванню здорового способу життя в школярів. Водночас особливості розвитку окремих видів спорту в Іраку не знайшли належного висвітлення в науковій літературі. Відсутні узагальнюючі праці про футболу як важливий засіб фізичного виховання та спорту в іракському суспільстві, що й зумовлює актуальність дослідження.

Завдання роботи – узагальнити дослідження розвитку футболу в Іраку як важливого засобу фізичного виховання й спорту.

Методи дослідження – теоретичний аналіз та узагальнення науково-методичної літератури й матеріалів мережі Інтернет; соціологічні методи; метод порівняння, аналізу та синтезу; методи інтерпретації й пояснення.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Формуванню системи фізичного виховання та спорту в Іраку сприяла низка факторів, зокрема в 1955 р. створено Інститут фізкультури при Багдадському університеті, після революції 1958 р. працює спеціальний Департамент фізичного виховання, а також фізкультуру уведено як обов'язковий предмет у всіх навчальних закладах [1; 7].

Специфічна особливість розвитку галузі фізичної культури в Іраку – жаркий клімат. Країна ніколи не брала участі в зимових Олімпійських іграх, що пов'язано з відсутністю кліматичних умов для розвитку цих видів спорту. Значна частина території Іраку лежить у зоні субтропічного клімату (тепла зима й сухе та тепле літо). Температури влітку тут одні з найвищих на планеті Земля. У Багдаді сухий період триває 220 днів (із квітня до листопада). У районі Басри не менше 120 днів на рік тримається температура понад 39 градусів, а в окремі дні вона сягає 56 градусів. У результаті таких кліматичних умов у Республіці Ірак здебільшого всі заняття фізичною культурою й спортом проходять на відкритих майданчиках із ґрунтовим, піщаним або асфальтовим покриттям при дуже високих температурах повітря та високій вологості [1].

Традиційними видами спорту в Іраку здавна були баскетбол, бокс, боротьба, важка атлетика, волейбол, веслування, дзюдо, легка атлетика, настільний теніс, кінний спорт, кульова стрільба, стрільба з лука, тхеквандо, плавання та футбол. Свідчення цього – успішні виступи іракських спортсменів на міжнародних змаганнях. Проте саме футбол посідає перше місце в країні серед інших видів спорту за популярністю. Іракський футбол має досить високий міжнародний імідж, який спирається на успішні виступи збірної команди країни на Іграх XXVIII Олімпіади в Афінах (2004), а також у Кубку Азії (2007) та інших міжнародних змаганнях різного рівня (рис. 1). У 2004 р. футбольна збірна Іраку нагороджено призом ФІФА за «чесну гру», а у 2004 та 2007 рр. визнано Азіатською футбольною конфедерацією (AFC) «командою року». Футбольні клуби Іраку регулярно беруть участь у континентальних змаганнях (Лізі чемпіонів AFC і Кубку AFC). Столиця Іраку стала справжньою «меккою» футболу. У місті базуються вісімнадцять із тридцяти команд національної ліги [3;6].

Таблиця 1

Досягнення збірної Іраку на міжнародних змаганнях різного рівня з футболу

№ з/п	Міжнародні змагання	Місце проведення	Рік проведення	Досягнення
1	Ігри XXII Олімпіади	Москва	1980	1/4 фіналу
2	Ігри XXIII Олімпіади	Лос-Анджелес	1984	груповий турнір
3	Ігри XXIV Олімпіади	Сеул	1988	груповий турнір
4	Ігри XXVIII Олімпіади	Афіни	2004	4-те місце
5	Чемпіонат світу	Мексика	1986	груповий турнір
6	Кубок конфедерацій	ПАР	2009	груповий турнір
7	Кубок Азії	Таїланд	1972	груповий турнір
8	Кубок Азії	Іран	1976	4-те місце
9	Кубок Азії	ОАЕ	1996	1/4 фіналу
10	Кубок Азії	Ліван	2000	1/4 фіналу
11	Кубок Азії	Китай	2004	1/4 фіналу
12	Кубок Азії	Індонезія	2007	чемпіон
13	Кубок Азії	Катар	2011	1/4 фіналу
14	Кубок Азії	Австралія	2015	4-те місце
15	Азійські ігри	Іран	1974	груповий турнір
16	Азійські ігри	Таїланд	1978	4-те місце
17	Азійські ігри	Індія	1982	чемпіон
18	Азійські ігри	Південна Корея	1986	1/4 фіналу
19	Азійські ігри	Катар	2006	2-ге місце
20	Азійські ігри	Південна Корея	2014	3-тє місце

Передумовами успішних виступів футбольної збірної команди Іраку в міжнародних змаганнях в останні роки є те, що ФІФА взяла під свій контроль не тільки розвиток дитячого футболу, а також навчання тренерів й арбітрів. Серед останніх є також жінка [7].

Наведені дані свідчать про високий соціальний запит на футбол в Іраку. Цей вид спорту розглядають як важливе соціальне явище в суспільному житті Іраку. Ці дані також свідчать про наявність у країні традицій підготовки кваліфікованих футболістів. Однак не можна не відзначити низку проблем, які впливають на ефективність системи забезпечення іракського футболу, зокрема невідповідність існуючої системи організації футболу й методичного забезпечення цього виду спорту.

Для Іраку принципове значення має стабільність політичної ситуації та, як наслідок, можливість організації повноцінної спортивної підготовки протягом тривалого періоду. Розуміння проблем, із якими пов'язане сучасне іракське суспільство і які впливають на організацію та функціонування виду спорту, дає змогу сформуванню «дорожню карту» послідовності дій із модернізації системи забезпечення футболу в Іраку. Одним зі складників цього процесу є пошук способів для застосування сучасних технологій спортивної підготовки у футболі з урахуванням їх реалізації в специфічних умовах Іраку [4].

Організаційно-методичні основи розвитку футболу в Іраку вимагають модернізації з урахуванням сучасних тенденцій у розвитку виду спорту у світі. Це пов'язано з тим, що футбол і система його забезпечення стали більш динамічними, збільшилася кількість престижних міжнародних турнірів, на футболістів більше стали впливати мотиваційні чинники. Це підвищило конкуренцію на міжнародній арені, у тому числі в Азії. Зросло значення сучасних технологій підготовки футболістів [5].

Недостатня ефективність реалізації організаційно-методичних основ управління футболом Іраку обумовлена системними факторами організації спортивної підготовки. Вони виявились у відсутності державної програми перспективного розвитку футболу й конструктивної взаємодії Міністерства молоді та спорту й Іракської футбольної федерації. У якості факторів, що лімітують ефективність системи розвитку футболу в Іраку, виділили такі: неефективна взаємодія державних структур і громадських організацій; відсутність цілеспрямованої підготовки тренерів із футболу, недотримання ліцензійних рівнів FIFA за категоріями «PRO», «A», «B», «C», «D»; відсутність типової державної програми, неузгодженість єдиного методологічного підходу; низький рівень матеріально-технічної бази в цілому [4; 5].

Результати порівняльного аналізу підготовленості футболістів Іраку й спортсменів провідних європейських країн, зроблені Садеком Древелом, дали підставу встановити певні тенденції, які лімітують подальший розвиток ефективності спортивної підготовки з позиції світового досвіду. Основними факторами в цьому напрямі є пізніший у віковому аспекті початок систематичними заняттями футболом (12–13 років); недосконалість методики фізичної підготовки футболістів, що не враховує специфічні національні особливості (географічні, генотип, морфофункціональний розвиток, домінантні фактори підготовленості); невикористання резервів підвищення ефективності методики техніко-тактичної підготовки в плані формування індивідуальної майстерності в техніці володіння м'ячем і зростання різнобічності тактики; невідповідність структури календаря використанням методичним принципам організації та побудови тренувального процесу [4].

Розглядаючи маркетингові проблеми організації та проведення змагань, слід сказати, що багато футбольних клубів Іраку практикують вільне відвідування ігор глядачами. Протягом останніх років Іракська футбольна асоціація (IFA) не веде регулярну статистику відвідуваності ігор клубів Суперліги. Є об'єктивні причини цього. Чемпіонат періодично переривався через складну військово-політичну ситуацію в країні. Безперервні збройні зіткнення й терористичні акти стали фактором відштовхування глядачів і суттєво знизили рівень відвідуваності ігор. Унаслідок цього з моменту початку війни у 2003 р. відвідуваність ігор істотно зменшилася, досягаючи в кращі часи максимум 5 тис. осіб. Деякий сплеск відвідуваності спостерігали у 2007 р. після перемоги збірної команди країни в Кубку Азії, але це не може змінити ситуацію в цілому [6].

Дефіцит глядачів став однією з важливих причин, що сьогодні істотно перешкоджає розвитку футбольних клубів Іраку. Низька відвідуваність футбольних подій не сприяє співпраці з представниками різних компаній і спонсорів. Власне компанії, виступаючи в ролі спонсорів, рекламодавців або ліцензіатів, сприяють популяризації футбольних клубів серед значної частини населення країни. Крім того, компанії виступають у ролі інвесторів футбольних клубів, що забезпечують їх фінансовими або матеріальними ресурсами (спортивною формою, м'ячами, екіпіруванням, обладнанням тощо), необхідними для ефективного функціонування.

Однією з найбільш серйозних проблем є вкрай низький рівень безпеки глядачів та й самих гравців під час проведення матчів унаслідок безперервних обстрілів, збройних нападів і терористичних актів. Найбільш часто вони відбуваються в містах, де дислоковані провідні футбольні клуби країни.

Інша істотна перешкода розвитку футбольних клубів Іраку – складне соціально-економічне становище населення країни. Громадянська міжусобиця, міжетнічне насильство, каральні акції збройних сил коаліції призвели до різкого зростання еміграції. Країну продовжують залишати кваліфіковані кадри.

Усі наведені обставини негативно відображаються на рівні доходів населення, що істотно знижує рівень попиту на спортивно-видовищні послуги футбольних клубів Іраку, а також не сприяють розвитку масовості фізичної культури [6]. У цьому зв'язку намітилися об'єктивні передумови трансформацій в іракській системі футболу сучасного передового досвіду розвинутих країн світу. Це підтверджують результати опитування фахівців не тільки Іраку, а й інших азіатських країн регіону Перської затоки [4].

Вибір Катару в якості країни-господаря чемпіонату світу 2022 р. є значним успіхом не лише цієї країни, але й усього арабського світу. Це позитивно позначиться на розвитку футболу в усьому регіоні, зокрема й в Іраку.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дало підставу встановити, що футбол розглядається як важливе соціальне явище в суспільному житті Іраку. Про високий рівень його розвитку в цій країні свідчать значні успіхи країни на міжнародних змаганнях: групових етапах чемпіонату світу (1986), Кубку конфедерацій (2009), 4-те місце на Іграх XXVIII Олімпіади (2004), перемоги на Азійських іграх (1982) та Кубку Азії (2007). Водночас існує низка проблем, які впливають на ефективність системи забезпечення іракського футболу, зокрема складне соціально-економічне становище населення; низький рівень безпеки; дефіцит глядачів на футбольних матчах; погана співпраця з представниками різних компаній і спонсорів; невідповідність існуючої системи організації футболу й методичного забезпечення виду спорту. Тому після розв'язання цих проблем можливий більш ефективний рівень розвитку футболу в Іраку.

Джерела та література

1. Аль Баттауї Г. А. Национальные особенности становления и развития системы физического воспитания в Ираке : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Аль Баттауї Газван Азиз Мухсен. – Тамбов, 2015. – 154 с.
2. Лобачев В. В. Зарубежный опыт в развитии системы физического воспитания в Ираке / В. В. Лобачев, Г. А. Аль Баттауї // Культура физическая и здоровье : науч.-метод. журн. Воронежского гос. пед. у-та. – №1(43). – 2013. – С. 43–45.
3. Мичуда Ю.П. Среда маркетинга футбольных клубов Ирака / Ю. П. Мичуда, Ф. Ридха // Физическое воспитание студентов. – Харьков, 2012. – № 1. – С. 70–74.
4. Халаф С. Д. Детерминанты развития футбола в Ираке на современном этапе / Халаф Садек Древел // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – Вип. 13(40). – Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – К., 2013. – С. 161–165.
5. Халаф С. Д. Построение спортивной тренировки футболистов суперлиги Ирака в течение года / Халаф Садек Древел, А. Дьяченко // Ştiinţa culturii fizice. – Chişinău : Editura USEFS, 2014. – Nr. 17/1. – P. 31–36.
6. Rec. sport. soccer Statistics Foundation [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.rssf.com/>
7. ی. تصرف 159ص (بغداد، م): جمال دین نال سهرودی؛ الموزف ی ف ل س د فتوت آری خا ل ت ر ب یة لاریا ضیة

Анотації

У статті висвітлено особливості розвитку футболу в Іраку як засобу фізичного виховання й спорту. Установлено, що футбол розглядається як важливе соціальне явище в суспільному житті Іраку. Виявлено високий рівень розвитку футболу в країні, про що свідчать значні успіхи на міжнародних змаганнях: групових етапах чемпіонату світу (1986), Кубку конфедерацій (2009), 4-те місце на іграх XXVIII Олімпіади (2004), перемоги на Азійських іграх (1982) та Кубку Азії (2007). Узагальнено ключові проблеми іракського футболу, зокрема складне соціально-економічне становище населення; низький рівень безпеки; дефіцит глядачів на футбольних матчах; погана співпраця з представниками різних компаній та спонсорів; невідповідність існуючої системи організації футболу й методичного забезпечення виду спорту.

Ключові слова: Ірак, футбол, міжнародні змагання.

Али Абдулкарим Джасим Аль-Убаиди, Антон Литвинец. Развитие футбола в Ираке. В статье освещены особенности развития футбола в Ираке как средства физического воспитания и спорта. Установлено, что футбол рассматривается как важное социальное явление в общественной жизни Ирака. Установлен высокий уровень развития футбола в стране, о чем свидетельствуют значительные успехи на международных соревнованиях: групповых этапах чемпионата мира (1986), Кубка конфедераций (2009), 4-е место на Играх XXVIII Олимпиады (2004), победы на Азиатских играх (1982) и Кубке Азии (2007). Освещены ключевые проблемы

иракского футбола, в частности сложное социально-экономическое положение населения; низкий уровень безопасности; дефицит зрителей на футбольных матчах; плохое сотрудничество с представителями различных компаний и спонсоров; несоответствие существующей системы организации футбола и методического обеспечения вида спорта.

Ключевые слова: Ирак, футбол, международные соревнования.

Ali Abdulkarim Dzhasim Al-Ubaidi, Anton Lytvynets. Development of football in Iraq. The article highlights peculiarities of football development in Iraq as means of physical education and sport. It is determined that football is considered as an important social means in social life of Iraq. It was revealed high level of football development in the country which is proved by considerable achievement at international competitions: group stages of the World Championship (1986), FIFA Confederations Cup (2009), 4th place at XXVIII Olympic Games (2004), victory at Asian Games (1982) and Asia Cup (2007). It is highlighted the key problems of Iraqi football, in particular: complicated socio-economic state of population; low level of security; lack of viewers at football matches; poor cooperation with representatives of different companies and sponsors; discrepancy in existing system of football organization and methodological supply of the kind of sport.

Key words: Iraq, football, international competitions.